

درس سیزدهم فارسی

پایه هشتم

ادبیات انقلاب

این درس از کتاب **درآمدی بر ادبیات داستانی** پس از پیروزی انقلاب اسلامی است که نوشته **فریدون اکبری شلدره** است. سیر تاریخی ادبیات داستانی از دوره مشروطه تا سال ۱۳۷۷ را بررسی می‌کند. محور اصلی کتاب، **داستان نویسی پس از پیروزی انقلاب اسلامی** است.

پیام‌های درس:

- ۱- انقلاب ایران بر پایهٔ خدامحوری، رهبری ولایت فقیه و وحدت مردم است.
- ۲- دین و فرهنگ ایرانی عامل درخشش انقلاب است.
- ۳- زبان هر جامعه‌ای نمایندهٔ فکر و فرهنگ همان دوره است.
- ۴- ادبیات بر انقلاب و انقلاب اسلامی بر ادبیات تأثیر گذاشت.
- ۵- انقلاب اسلامی بسیاری از بنیادهای فکری و فرهنگی را دگرگون کرد.

لحن گزارشی

جلوه: ظاهر، پیدایی

بهمن ماه ۱۳۵۷ در تاریخ معاصر ایران **جلوه‌ای** ویژه یافته است؛ چون از یک سو، هنگام فروپاشی نظام شاهنشاهی و از دیگر سو، آغاز رهایی و آزادی مردم و شکل‌گیری جمهوری اسلامی است. نظام ۲۵۰۰ ساله شاهنشاهی، سرانجام با انقلاب شورانگیز مردم، به رهبری امام خمینی (ره) کنار زده شد. این انقلاب امیدبخش که پایه و اساس آن در سال ۱۳۴۲ شکل گرفت، سه ویژگی برجسته دارد:

■ خدا محوری و دین باوری

■ رهبری بر پایه اصل **ولایت** فقیه

ولایت: سرپرستی، رهبری دینی

تکیه بر **تعالیم الهی**، سه اصل اساسی «استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی» را از همان آغاز به عنوان هدف اصلی قیام خود به جهانیان اعلام کردند.

چیزی که بر درخشش این انقلاب می افزاید، بهره گیری از تعالیم اسلامی و ارزش های فرهنگ ایرانی است؛ زیرا باطن هر ایرانی همواره ریشه در دو **سرچشمه زایا** دارد؛ یعنی «دین» و «فرهنگ» و همین دو است که او را پاینده و استوار می دارد.

تعالیم: آموزش ها، جمع تعلیم

زایا: زاینده، آفریننده، خلاق

ادبیات به یاری ابزارها و عوامل گوناگون پدید می‌آید. نخستین ابزار پیدایش ادبیات، زبان است. زبان، عامل انجام وحدت همه اقوام یک سرزمین است. زبان هر جامعه در هر دوره‌ای، نماینده فکر و فرهنگ همان روزگار است. بهترین راه برای آشنایی با اندیشه‌ها و باورهای هر جامعه، روی آوردن به ادبیات آن جامعه است و مقصود از ادبیات، همه آثار نظم و نثری است که آینه فرهنگ و اندیشه یک جامعه است؛ به عبارت دیگر «ادبیات، بیان حال یک جامعه است».

انسجام: وحدت، یک پارچگی

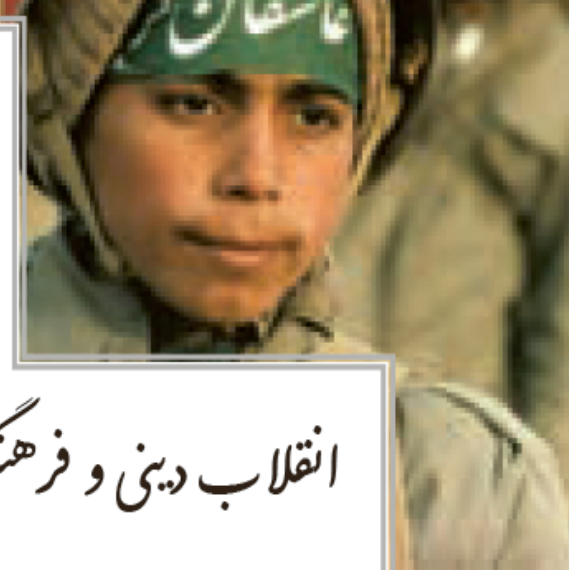
تشبیه و مراعات نظیر

وقتی شما به یک اثر ادبی مانند شاهنامه، گلستان و مثنوی مولوی رو می‌کنید، چهره

منش: خوی، عادت

انسان‌های آن جامعه و رفتار منش اجتماعی اشخاص را پیش چشم خود دارید. اصولاً

پیش چشم داشتن: توجه کردن

پس از واقعه عظیم انقلاب اسلامی، بسیاری از بنیادهای فکری،

معیار: اندازه، وسیله‌ای که با آن

می‌سنجند

قیام: خیزش، برخاستن، به پا

خاستن

ایثار: دیگری را بر خود ترجیح دادن

کرامت: بزرگواری، جوانمردی

تعهد: پیمان بستن، به عهده گرفتن

بسیج: آمادگی

حماسه: دلیری، شجاعت

رشادت: دلیری، شجاعت

فرهنگی و **معیارهای** ارزشی و اخلاقی جامعه ایران دگرگون شد. این

انقلاب دینی و فرهنگی در آثار نویسندگان پس از انقلاب اسلامی نیز جلوه گر شد.

انقلاب اسلامی، درهای تازه‌ای به روی ادبیات گشود و واژه‌ها و ترکیب‌هایی مانند:

«استقلال، اسلام، **قیام**، **شهادت**، **ایثار**، **شرافت**، **کرامت**، **مبارزه**، **تعهد**، مردانگی،

ایستادگی، ستم‌ستیزی، جانبازی، رزمندگی، **بسیج**، ولایت، شهید، برابری، برادری،

حماسه، عدالت، **رشادت** و...» را با نگرشی جدید، در زبان مردم رواج و گسترش داد.

درهای تازه‌ای گشود: (کنایه) راه تازه‌ای نشان داد.

در ادبیات انقلاب به آزاداندیشی توجه شد و **فضیلت‌هایی** مانند **همدلی** و صفا، ایثار، مقاومت و مبارزه در برابر ظالمان و روحیه جوانمردی و پهلوانی، پدیدار گشت.

بر پایه آنچه گفته شد، ادبیات انقلاب، انقلابی است که در **درونمایه** و محتوای آثار و افکار پدید آمده است و عشق و شور و رادمردی و دین‌باوری و ایثار در آن موج می‌زند.

ادبیات انقلاب، آینه انقلاب است و گنجینه‌ای است که آرمان‌های انقلاب اسلامی را در خود جای داده است.

موج زدن: کنایه

ادبیات انقلاب آینه انقلاب است: **تشبیه و تکرار**

فضیلت: برتری، ارزش‌های اخلاقی

همدلی: پاکی، پاکیزگی، پاکدلی، خلوص

درونمایه: محتوا، اصل هر چیز

- ۱ سه ویژگی انقلاب اسلامی را بیان کنید.
- ۲ مقصود از عبارت «انقلاب اسلامی، تولدی دیگر» چیست؟
- ۳ به نظر شما چرا آثار فرهنگی، آئینهٔ احوال و افکار جامعه است؟
- ۴

کنایه:

در لغت به معنی پوشیده سخن گفتن است. در اصطلاح سخنی که دو مفهوم دور و نزدیک دارد و مقصود گوینده، معنای دور آن است.

منظور از معنای نزدیک، ظاهر جمله است.

نکات مهم: ۱- جمله‌های کنایی معمولاً به شکل جملهٔ مصدری در می‌آیند.

از گفتهٔ او مپیچ سر: سر از سخن کسی پیچیدن: نافرمانی کردن

یکی را به سر برنهد تاج بخت: تاج بر سر کسی نهادن: کسی را خوش بخت کردن

۲- **صفت کنایی** : کنایه‌هایی که به شکل صفت مرکب هستند.

مانند: **بی چشم و رو**: بی حیا **ناخن خشک**: خسیس بودن

۳- در برخی تشبیه‌ها، **وجه شبه محذوف**، کنایه است.

مثل **فرا از جا پریدم**: کنایه **از سرعت**

۴- معمولاً **ضرب‌المثل‌ها** دارای مفهوم کنایی هستند.

گندم از گندم بروید جو ز جو: هر کاری نتیجه مشخصی دارد.

نکات املائی:

کلماتی که به «ا-و» ختم می‌شوند در حالت اضافه (مضاف‌الیه- صفت) به (ی) میانجی نیاز دارند.

مانند: دریا (دریای زیبا) آهو (آهوی وحشی) بو (بوی غذا)

ولی سایر حروف به (ی) میانجی نیاز ندارند.

راه (راه طولانی) دیوار (دیوار محکم) جنگل (جنگل گلستان)

۱ در متن درس، از میان گروه کلمات مهم املائی، دو نمونه برای هر یک از انواع ترکیب (اضافی-وصفی) بیابید و بنویسید.

۲ مفرد واژه‌های زیر را بنویسید، سپس آنها را با نشانه‌های جمع فارسی «ان» یا «ها» جمع ببندید.

■ عوامل	■ آثار	■ فضایل
■ مفاهیم	■ افکار	■ علما

۳ در هر یک از گروه‌های اسمی زیر، وابسته‌ها را مشخص کنید و نوع هر یک را بنویسید.

■ نخستین عامل مهم	■ صبح صادق
■ یک اثر ادبی	■ این انقلاب امیدبخش
■ همان ملت غیور	

۴ از متن درس هفتم، دو کنایه بیابید و مفهوم آن را بنویسید.

واقعهٔ عظیم
محتوای آثار

عامل
فضیلت

صفت شمارشی، هسته، صفت بیانی

فضای توفان خیز را پیش چشم می‌آورد

فعالیت‌های نوشتاری

۱ برای هر یک از واژه‌های زیر، دو هم‌خانواده بنویسید.

اخلاص، حق، مأمور **خالص، مخلص، حقیقت، محقق** امر، امور

۲ معادل معنایی واژه «اسد» را از متن درس بیابید و با آن یک تشبیه بسازید و ارکان آن را مشخص کنید.

رزمندگان مانند شیر، شجاع هستند.

۳ جاهای خالی نمودار زیر را با نوشتن کلمات مناسب کامل کنید.

۴ گروه‌های اسمی مشخص شده در جمله‌های زیر را به هسته و وابسته تجزیه کنید و در جدول قرار دهید.

■ چه انشای زیبایی، نوشته‌ای!

■ عجب لباس گران قیمتی، به فقیر بخشیدی!

■ چه پرسش دقیقی از معلم پرسیدی!

گروه اسمی		
وابسته پیشین	هسته	وابسته پسین
صفت تعجبی	اسم	صفت بیانی
چه	انشای	زیبایی
عجب	لباس	گران قیمتی
چه	پرسش	دقیقی

پایان